

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ
ԱՐԱԳԱԾՈՏՆԻ ՄԱՐԶ**

**2017-2021 ԹՎԱԿԱՆՆԵՐԻ
ԲՅՈՒՐԱԿԱՆ ՀԱՄԱՅՆՔԻ**

**ԶԱՐԳԱՅՄԱՆ ՀՆԳԱՄՅԱ
ԾՐԱԳԻՐ**

Կազմել է՝ համայնքի ղեկավար Զարգանդ Բաբայան

Հաստատվել է՝ համայնքի ավագանու 08.11.2016թ. թիվ 27

Բյուրական 2016

Բովանդակություն

1. Համայնքի ղեկավարի ողջույնի խոսք.....	3
2. Համայնքի իրավիճակի նկարագրություն.....	4
2.1. Համայնքի ընդհանուր նկարագրություն.....	4
2.2. Համայնքի սոցիալ տնտեսական իրավիճակը	Ошибка! Закладка не определена.
2.3. Համայնքում իրականացվող ծրագրերը	6
2.4. Համայնքի ֆինանսական իրավիճակի նկարագրություն և ֆինանսական կանխատեսումները Ошибка! Закладка не определена.	
2.5. Զարգացման խոչընդոտներ և դժվարություններ.....	8
2.6. Համայնքի ուժեղ և թույլ կողմերի, հնարավորությունների և սպառնալիքների (ՈւԹՀՍ) վերլուծություն.....	7
3. Նպատակների սահմանում և գործողությունների պլանավորում	8
3.1. Համայնքի զարգացման տեսլական.....	8
3.2. Համայնքի զարգացման անմիջական նպատակներ	9
4. ՀՀԶԾ ֆինանսավորում.....	9

1. Համայնքի ղեկավարի ողջույնի խոսք

Հարգելի ընթերցող՝ Ձեզ ենք ներկայացնում ՀՀ Արագածոտն մարզի Բյուրական համայնքի հնգամյա զարգացման ծրագիրը, որը մշակվել է հիմք ընդունելով «Տեղական ինքնակառավարման մասին» ՀՀ օրենքով սահմանված լիազորությունները և իրավասությունները :

ՀՀԶԾ մշակելիս առանձնացվել և հաշվի են առնվել համայնքի ֆինանսական կարողությունը, համայնքում առկա զարգացման դրական միտումները, ինչպես նաև համայնքում առկա խնդիրները և վրանգները:

Մեր նպատակն է համայնքը դարձնել գյուղատնտեսական մթերքների արտադրության և վերամշակման կենտրոն, զարգացնել այգեգործությունը և պտղաբուծությունը՝ ստեղծելով նախադրյալներ նշված ոլորտներում ավելի մեծ թվով շահառուների ընդգրկման համար:

Համայնքի ուժեղ կողմերից է առկա տուրիստական կենտրոնները, մշակութային կարողությունները, դարավոր ավանդույթնորը, որոնք բյուրականցուն ուրույն կերպարի են արժանացրել, հետևաբար համայնքի զարգացման հեռանկարները պետք է հիմնված լինեն առկա առավելությունների վրա:

Միաժամանակ համայնքի զարգացման և առաջընթացի համար գերակա խնդիր է հանդիսանում խմելաջրի անբավարար վիճակը և ոռոգման համակարգը, ինչի արդյունքում չեն մշակվում գյուղատնտեսական նշանակության հողատարածքները կամ մշակվում են ոչ լիարժեք:

Հիմնական խնդիրներից կարելի է նշել նաև համայնքի արական սեռի մեծամասնության արտագնա աշխատանքների մեկնումը, որի պատճառով գյուղատնտեսական հողատարածքները մնում են անմշակ և կորցնում իրենց արժեքը:

Համայնքի զարգացման համար խոչընդոտ է նաև համայնքի ոչ լրիվ գազաֆիկացված լինելը՝ իր հետ բերելով նոր խնդիրներ:

Վերը նշված խնդիրների արդյունքում խոչընդոտներ են առաջանում համայնքի սոցիալ-տնտեսական վիճակի բարելավման, բնակչության բնական աճի, մշակութային կյանքի զարգացման համար:

Հաշվի առնելով այն փաստը, որ համայնքը սահմանափակ է իր ֆինանսական կարողություններով, որի արդյունքում համայնքն ի վիճակի չէ ամբողջությամբ իրականացնել իրեն վերապահված լիազորությունները ամբողջ ծավալով՝ համայնքի զարգացման նպատակներին հասնելու համար անհրաժեշտ է համախմբվածություն, հետևողականություն, ֆինանսական և ռեսուրսային միջոցների ճիշտ և արդյունավետ օգտագործում՝ ինչն էլ կհանգեցնի համայնքի բնակչության սոցիալ-տնտեսական և մշակութային պայմանների բարելավմանը :

Համայնքի հնգամյա զարգացման ծրագիրը մշակելիս հատուկ ուշադրություն է դարձվել, որպեսզի այն համահունչ լինի ՀՀ ռազմավարական, մարզային և տարածաշրջանային գործողության մեջ դրված զարգացման ծրագրերին՝ ակնկալելով ՀՀ կառավարման մարմինների, քաղաքացիական հասարակության և առանձին կազմակերպությունների հետ լիակատար փոխըմբռնումով՝ ներկայացված խնդիրների առնչությամբ և արդյունավետ համագործակցությամբ, դրանց լուծումներին հասնելու համար:

Բյուրական համայնքի ղեկավար Զ. Բաբայան

2. Համայնքի իրավիճակի նկարագրություն

2.1 Համայնքի ընդհանուր նկարագրություն

Բյուրական համայնքը գտնվում է ՀՀ Արագածոտնի մարզում, մարզկենտրոնից՝ 15 կմ հյուսիս- արևմուտք, բարձրությունը ծովի մակերևույթից կազմում է՝ 1600 մ և վարչական տարածքը կազմում է 5775.55 հա:

Համայնքը Հայաստանի հնագույն բնակավայրերից է, որի տարեգրությունը, որոշ աղբյուրների համաձայն, սկսվում է երրորդ դարից:

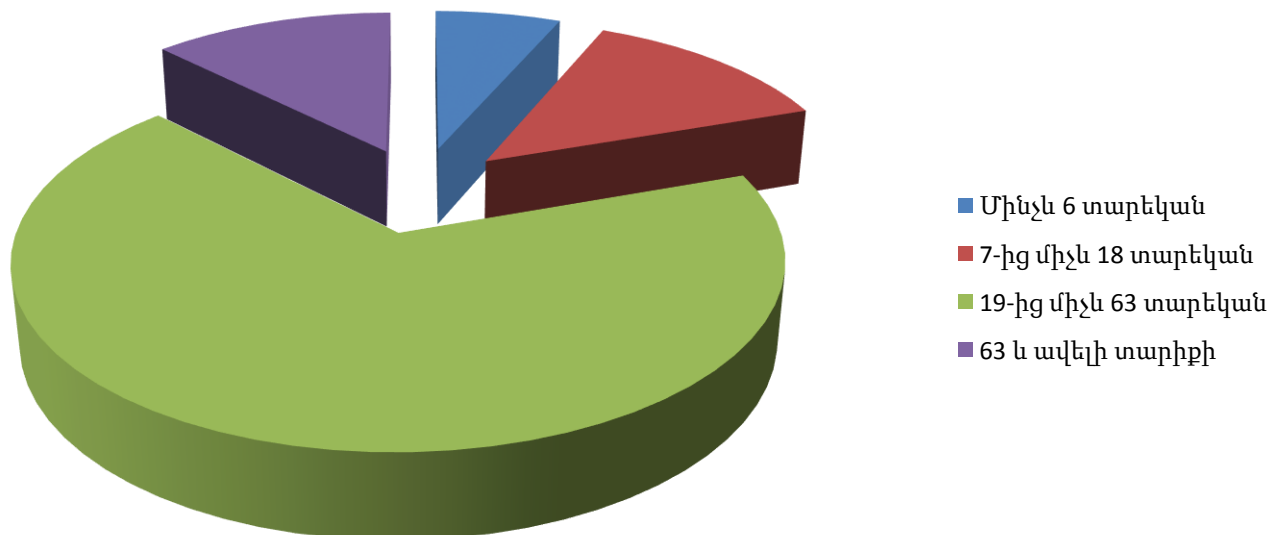
Բյուրականը Հայաստանի ամենահարուստ պատմություն ունեցող համայնքներից է, որտեղ տարբեր ժամանակներում բնակվել են հայ հայտնի և հանճարեղ անձնավորություններ:

Ըստ Հայաստանի Հանրապետության 2011 թվականի մարդահամարի՝ Բյուրականի մշտական բնակչությունը կազմել է 4576 մարդ, իսկ 2016թ հունվարի 1-ի դրությամբ առկա բնակչությունը կազմում է 4723 մարդ, որոնք բոլորը ազգությամբ հայեր են, փախստականներ չկան:

Բնակչությունը՝ ըստ սեռա-տարիքային կազմի, ունի հետևյալ տեքը.

- Մինչև 6 տարեկան	307 մարդ՝	որից 152 իգական և 155 արական
- 7-ից մինչև 18 տարեկան.....	623 մարդ՝	որից 286 իգական և 337 արական
- 19-ից մինչև 63 տարեկան.....	3204 մարդ՝	որից 1588 իգական և 1616 արական
- 63 և ավելի տարիքի.....	589 մարդ՝	որից 324 իգական և 265 արական

Մանդղակ 1

Բնակչությունը զբաղվում է անասնապահությամբ, այգեգործությամբ և բանջարաբուծությամբ:

Համայնքն ունի մեկ մանկապարտեզ, մշակույթի տուն (գործում է մասնակի) և միջնակարգ դպրոց՝ որում սովորում են 402 աշակերտ: Դպրոցի աշխատակազմը 52 աշխատակից՝ այդ թվում 44 մանկավարժ:

Մանկապարտեզի շենքում գործում է դպրոցահեն նախակրթարան՝ որտեղ հաճախում են 40 սաներ:

Համայնքում վերջին տարիներն նկատվում է բնակչության բնական աճ, որը կապված է ծնելիության մակարդակի բարձրացմամբ և տարբեր համայնքներից Բյուրականում անշարժ գույք ձեռք բերելու հետ:

2.2 Համայնքի սոցիալ տնտեսական իրավիճակը

Բյուրական համայնքի ընդհանուր տարեկան բյուջեն 2016 թվականին կազմել է 100800.6 հազ դրամ:

Ընդհանուր եկամուտների մեջ համայնքի սեփական եկամուտներ կազմում են 22949.9 հազ դրամ, կամ ընդհանուր տարեկան եկամուտների 22.8%-ը:

Համայնքի տարածքում արդյունաբերական ձեռնարկությունները չկան:

Համայնքում գրացված և գործում են թվով 20 տնտեսվարող սյուբեկտներ , որոնք իրականացնում են առևտրային գործունեություն՝ հիմնական առաջին սպառման առարկաների վաճառք և փոքր արտադրություն:

Համայնքի բնակիչները հիմնականում զբաղվում են հողագործությամբ, անասնապահությամբ, շինարարությամբ և արտագնա աշխատանքներով:

Մասնատրապես՝ հատապտղային կուլտուրաների արտադրությամբ, բանջար-բոստանային կուլտուրաների արտադրությամբ, խաղողի և այլ պտուղների արտադրությամբ:

Համայնքը հարուստ է պաշմա-մշակութային հուշարձաններով, հնադարյա եկեղեցիներով ու գերեզմանաքարերով ու խաչքարերով, որոնք մշտապես գրավել են զբոսաշրջիկներին:

Համայնքն ունի մեկ մանկապարտեզ, մշակույթի տուն (գործում է մասնակի) և միջնակարգ դպրոց նախադասված 1000 աշակերտի համար՝ որում սովորում են 402 աշակերտ: Մանկապարտեզում գործում է դպրոցահեն նախակրթարան՝ որտեղ հաճախում են 22 սաներ:

Համայնքում գործում է բարձրակարգ բուժամբուլատորիա՝ նոր մասնաշենքով և հագեցաց ժամանակակից բուժ տեխնիկայով, որը սպասարկում է նաև հարևան Անտառուր և Օրգով համայնքների բնակչությանը:

Ընտանեկան նպաստների համակարգում գրանցված ընտանիքների թիվը 2016թ-ի համար կազմել է 183 ընտանիք,

գործազրկության մակարդակ համայնքում կազմում է մոտ 50%:

2.3 Համայնքում իրականացվող ծրագրերը

- համայնք-պետություն համագործակցության շրջանակներում համայնքում իրականացվել է միջհամայնքային հիմնական մայրուղու ասֆալտապատում, նոր բուժամբուլապորրիայի կառուցում, ներհամայնքային ճանապարհների վերանորոգում և ասֆալտապատում, սեփական միջոցներով կառուցվել է խմելաջրի պարզարան, կարգի են բերվել կանգառները, կատարվում է ստաբիլ աղբահանություն, իսկ գալիք հինգ տարիների համար նախատեսվում է նաև խմելաջրի մաքրման կայանի, գազագուրկ թաղամասերի գազաֆիկացման, սպորկային կենտրոնի և գյուղատնտեսական մթերքների վերամշակման արտադրամասերի կառուցման աշխատանքներ:
- համայնքում գյուղատնտեսության զարգացում՝ պարարտանյութերի, թունաքիմիկատի, սերմացուի տրամադրում, գյուղատնտեսական աշխատանքների կազմակերպման, խորհրդարկություն ու աջակցություն և այլ ուղղություններով:
- միջազգային և տեղական դոնոր կազմակերպություններից համագործակցության շրջանակներում համայնքը ակնկալում է ոռոգման համակարգի վերանորոգում և բարելավում, մանկապարտեզի շենքի վերանորոգում և մշակույթի տան կահավորում: Նշված հարցերի կարգավորման հետ միասին կբարձրանա և համայնքի սոցիալական վիճակը և դրական փոփոխություն կլինի մշակութային կյանքում:
- համայնքի վարչական տարածքում մասնավոր անձանց և ընկերությունների կողմից նախատեսվում է ներդնել գյուղ արտադրանքի (կաթ, միս, բանջարեղեն և այլն) վերամշակման արտադրամասեր:

2.4 Համայնքի ֆինանսական իրավիճակի նկարագրություն և ֆինանսական կանխատեսումները

համայնքի բյուջեն (եկամտային և ծախսային մասերով),

Բյուրական գյուղական համայնքի կողմից 2017-2021թթ-ի համար նախատեսվել է եկամուտների հետևյալ բյուջետային կառուցվածքը:

Անվանումը	2017թ	2018թ	2019թ	2020թ	2021թ
Հողի հարկ	4321.9	4322.0	4322.0	4322.0	4322.0
Գույքահարկ	14700.6	14701.0	14800.0	14900.0	15000.0
Տեղ, տուրքեր և վճ,	589.0	590.0	600.0	610.0	630.0
Գույքի վարձավճ,	300.0	300.0	300.0	300.0	300.0
Համահարթ, դուր,	77594.1	77600.0	77700.0	78000.0	80000.0
Այլ դուրացիա	---	---	---	---	---
Այլ եկամուտներ	4276.5	4280.0	4300.0	4500.0	5000.0
Ընդամենը	101590.1	101793.0	102022.0	102632.0	105252.0

Բյուրական համայնքի կողմից 2017-2021թթ-ի համար նախատեսվել է հետևյալ բյուջետային ծախսային ուղղությունները

Անվանումը	2017թ	2018թ	2019թ	2020թ	2021թ
Ապարարի պահպ. ծախսեր	46500.0	46500.0	46500.0	46500.0	46500.0
Աղբահանություն	3000.0	3000.0	3000.0	3000.0	3000.0
Քաղ.պաշտպանություն	--	--	--	--	--
Կոմունալ ծառայություն	3000.0	3000.0	3000.0	3000.0	3000.0
Մշակույթ	500.0	600.0	700.0	800.0	900.0
Կրթություն	27000.0	27000.0	27000.0	27000.0	27000.0
Սոց. ապահովություն	7700.0	7700.0	7700.0	7700.0	7700.0
Այլ ծախսեր	83130.0	26000.0	25000.0	26000.0	27000.0
Ընդամենը	170830.0	113800.0	114700.0	115800.0	116900.0

2.5 Համայնքի ուժեղ և թույլ կողմերի, հնարավորությունների և սպառնալիքների (ՈւՌՀՍ) վերլուծություն

- Համայնքի ուժեղ կողմեր՝
 - Աշխատուժի առկայություն
 - Անասնապահության զարգացման հնարավորություն
 - Մեղվաբուծության զարգացման հնարավորություն
 - Զբոսաշրջության կենտրոնների առկայություն
 - Համայնքի բնակիչների համախմբվածություն
- Համայնքի թույլ կողմեր՝
 - Ոռոգման ջրի անբավարար վիճակ
 - Ոչ լրիվ գազաֆիկացված
 - Համայնքի անապահով ընտանիքների թիվը
 - Գյուղատնտեսական տեխնիկայի պակասը
 - Սպորտի և ժամանցային կենտրոնների բացակայությունը
 - Գյուղատնտեսական հողերի մշակման անբավարար վիճակը
 - Համայնքում աշխատատեղերի խիստ պակասը
- Հնարավորություններ՝
 - Գյուղատնտեսական մթերքների արտադրանք
 - Կաթի վերամշակման արտադրամաս՝ շենքի առկայություն
 - Արտադրանքի առկայության դեպքում՝ աշխատուժի բավարար քանակ
 - Ջերմոցային համակարգի հիմնում
- Մշակույթի տան շահագործումը մեծապես կնպաստի համայնքի մշակութային կյանքի ակտիվացմանը, երիտասարդների հետ նպատակային աշխատանքների կազմակերպմանը և իրականացմանը, երեխաներին արտադպրոցական դաստիարակության խմբակներում ներգրավմանը

- Սպառնալիքներ՝
 1. Արտագնա աշխատանքների մեկնում
 2. Քամիներ
 3. Կարկուտ
 4. Ցրտահարություններ
 5. Ոռոգման ջրի անբավարարությունը վտանգում է համայնքում հողագործությամբ զբաղվելուն, որը նպաստում է գյուղատնտեսության ոչ ինտենսիվ զարգացմանը ինչն էլ նպաստում է երիտասարդների արտագաղթին, արտերկրներ աշխատանքի մեկնելը և չվերադառնալը վտանգում է համայնքի կենսագործունեությանը:

3. Նպատակների սահմանում և գործողությունների պլանավորում

3.1 Համայնքի զարգացման տեսլական

Համայնքը դարձնել է զբոսաշրջության տարածաշրջանային կենտրոն, բարեկարգ ու մաքուր, բնակչության համար բավարար կենսապայմաններ ունեցող: Բյուրական համայնքի ՀՀԶԾ-ի իրականացման արդյունքում, առաջիկա հինգ տարիների ընթացքում կբարելավվի համայնքի բնակիչների սոցիալ-տնտեսական վիճակը, բնակչությունը կունենա իր ներդրումը ինչպես համայնքի զարգացման համար, այնպես էլ խթան կհանդիսանա պետության առաջընթացի համար, կբարձրանա բնակչության կուլտուր – կենցաղային պայմանները, արդյունքում բնակչությունը կմասնակցի համայնքի մշակութային կյանքի զարգացմանը, ինչպես նաև նախատեսված ծրագրերի օգնությամբ բնակիչը ավելի շատ կկապվի հայրենի հողի հետ և կշենացնի հայրենի օջախները :

Ելնելով Բյուրական համայնքի աշխարհագրական դիրքից, հողերի կարգավիճակից, կարելի է համայնքի առաջնահերթ զարգացման ուղղությունը համարել գյուղատնտեսությունը և զբոսաշրջությունը՝ տարեցտարի ավելացնել անասնազախաքանակը և բանջար- բոստանային կուլտուրաների արտադրման ծավալները: Միջոցներ ձեռնարկել համայնքում վերականգնել այգեգործությունը և պտղաբուծությունը:

Սահմանել համայնքի կայուն զարգացման ցուցանիշները և դրանց թիրախային արժեքները հինգ տարիների համար: Պարտադիր ցուցանիշներն են՝

- Բյուրական համայնքի աղքատության շեմից ցածր գտնվող ընտանիքների թիվը կազմում է 3.8 տոկոս, ինչը կապված է ոռոգման ջրի և աշխատատեղերի բացակայության հետ: Նշված խնդիրների կարգավորման ընթացքում այն կարող է նվազել:
- Համայնքի սեփական եկամուտների տարեկան աճը զարգացման ցուցանիշների արդյունքում կկազմի 19 տոկոս:
- Համայնքում գրանցված բնակիչների թիվը չպայմանավորված բնական աճով՝ նախորդ տարվա համեմատ, կազմում է 1,2 տոկոս: Սակայն կարելի է վստահ ասել, որ համայնքի հնգամյա զարգացման ծրագրով նախատեսված ծրագրերի իրականացման արդյունքում տվյալ ցուցանիշը կբարձրանա :
- Առաջիկա տարիների ընթացքում կավելանա նաև անասնազախաքանակը՝ կապված խնդիրների կարգավորման արդյունավետությունից, խոտհարքների և արոտավայրերի նպատակային օգտագործումից :

3.2 Համայնքի զարգացման անմիջական նպատակներ

- համայնքում անասնապահության զարգացում և անասնապահական մթերքների արտադրության ծավալների աստիճանական մեծացում՝ անասնագլխաքանակի տարեցտարի ավելացման և անհրաժեշտ քանակությամբ անասնակերի ապահովման միջոցով,
- համայնքում կաթի, մսի հանձնման և վերամշակման արտադրամասի ստեղծում և գործարկում
- համայնքի բնակչության սոցիալ – տնտեսական պայմանների բարելավում՝ նրանց մատուցվող հանրային ծառայությունների (ջրամատակարարում և ջրահեռացում, աղբահանություն և սանիտարական մաքրում, տրանսպորտ և կապ, նախադպրոցական և դպրոցական հանրակրթություն, մշակույթ և սպորտ, սոցիալական պաշտպանություն և այլն) շրջանակի աստիճանական ընդլայնման և որակի անշեղ բարձրացման միջոցով,
- համայնքում միջոցներ ձեռնարկել զարգացնելու այգեգործությունը և պտղաբուծությունը՝ հաշվի առնելով գյուղատնտեսական հողերի առկայությունը :
- ներհամայնքային ճանապարհների և փողոցների վիճակի բարելավում
- համայնքում գյուղատնտեսության (հողագործության, անասնապահության, այգեգործության) զարգացում՝ տնամերձերի, վարելահողերի, խոտհարքների և արոտավայրերի նպատակային և արդյունավետ օգտագործման միջոցով,
- համայնքի նախադպրոցական կրթության և դաստիարակության պայմանների ընդլայնում (շենքային և գույքային, աշխատակարգի, երեխաների թվի ու սննդի առումներով),
- համայնքի բնակչության կենցաղային պայմանների բարելավում՝ խմելու ջրի ջրամատակարարման և ոռոգման ներհամայնքային համակարգերի նորոգման և ընդլայնման, աղբահանության ծառայության կազմակերպման ճանապարհով,
- համայնքի բնակչությանը հանրային ծառայությունների մատուցում ամբողջ տարվա ընթացքում՝ համայնքային հիմնական ենթակառուցվածքների (համայնքապետարան, մանկապարտեզ, գրադարան, բուժկետ) շենքերի ջեռուցումն ապահովելու միջոցով:

4. ՀՀԶԾ ֆինանսավորում

ՀՀԶԾ – ում ընդգրկված ծրագրերը ֆինանսավորվելու են՝

- Համայնքի սեփական եկամուտներ՝ հողի հարկ և վարձավճար, գույքահարկ, տեղական տուրքեր և վճարներ,
- Ներքին պաշտոնական դրամաշնորհներ՝ դոտացիա, այլ դոտացիաներ,
- Արտաքին պաշտոնական դրամաշնորհներ՝ փարբեր դոնոր կազմակերպություններ և հիմնադրամներ,
- Բարեգործություն/նվիրատվություն,
- Պետություն-համայնք-մասնավոր հատված համագործակցության շրջանակներում արված ներդրումներ,
- Այլ աղբյուրներ: